

โครงการรณรงค์ค้นหาโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกแบบบูรณาการ (x-ray) ครั้งที่ ๓/๒๕๕๐ ระหว่างวันที่ ๑๗ มิถุนายน- ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๑. หลักการและเหตุผล

โรคไข้หวัดนกเป็นโรคระบาดที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากมีการระบาดอย่างกว้างขวางในหลายๆ ประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย โดยก่อความเสียหายให้แก่อุตสาหกรรมเลี้ยงสัตว์ปีก และเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกทั่วไป และยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นโรคที่ติดต่อไปยังคนและทำให้มีผู้เสียชีวิต ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะป้องกัน ควบคุมและกำจัดโรคนี้ให้หมดไป โดยมีแนวทางการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศ

ตามนโยบายของรัฐบาลให้ดำเนินโครงการรณรงค์ค้นหาโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกแบบบูรณาการ (x-ray) อย่างน้อย ปีละ ๒ ครั้ง โดยประเทศไทยได้ดำเนินโครงการ x-ray ไปแล้ว ๙ ครั้ง จนทำให้สถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกดีขึ้นตามลำดับ จนทำให้ไม่มีรายงานของโรคในปัจจุบัน

เนื่องด้วย สภาพภูมิอากาศในปัจจุบันมีฝนตกชุกในหลายพื้นที่ของประเทศไทย กอปรกับมีรายงานการพบเชื้อโรคไข้หวัดนกในต่างประเทศอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะประเทศที่มีอาณาเขตติดกับประเทศไทย โดยเมื่อวันที่ ๑-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ประเทศเวียดนามมีการระบาดของโรคมากกว่า ๑๖ จังหวัด โดยพบโรคบริเวณทางตอนเหนือ ตอนกลางและตอนใต้ของประเทศ รวมทั้งมีการพบเชื้อไข้หวัดนกที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๐ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก กรมปศุสัตว์จึงได้กำหนดให้มีโครงการรณรงค์ค้นหาโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีกแบบบูรณาการ (x-ray) ครั้งที่ ๓/๒๕๕๐ ในระหว่างวันที่ ๑๗ มิถุนายน- ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อค้นหาโรคที่ยังอาจแฝงตัวอยู่และทำการควบคุมและกำจัดโรคโดยเร็ว
- ๒.๒ เพื่อศึกษาและประเมินภาวะโรคไข้หวัดนกในแต่ละพื้นที่

๓. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๓.๑ ควบคุมการระบาดของโรคไข้หวัดนกในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว
- ๓.๒ ทราบสถานะโรคไข้หวัดนกในแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้ในการวางแผนควบคุมโรค และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกต่อไป

๔. ผู้รับผิดชอบโครงการ

๔.๑ หน่วยงานหลัก ได้แก่ กรมปศุสัตว์ ซึ่งประกอบด้วย

- ๔.๑.๑ สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์
- ๔.๑.๒ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
- ๔.๑.๓ ศูนย์สารสนเทศ
- ๔.๑.๔ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ประจำภาค ทั้ง ๗ แห่ง

๔.๑.๕ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๑-๙

๔.๑.๖ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ทุกจังหวัด

๔.๒ หน่วยงานสนับสนุน ได้แก่

๔.๒.๑ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๔.๒.๒ กระทรวงสาธารณสุข

๔.๒.๓ กระทรวงมหาดไทย

๔.๒.๔ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ ๑๗ มิถุนายน- ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๖. วิธีดำเนินการ

๖.๑ การสำรวจจำนวนสัตว์ปีก

เป้าหมาย : ทุกพื้นที่ / ทุกชนิดสัตว์

การดำเนินการ

๑) อาสาพัฒนาปศุสัตว์/เจ้าพนักงานสัตวบาล/เครือข่ายเฝ้าระวังโรค เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหรือเครือข่ายอื่นซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนด สอบถามจำนวนและชนิดของสัตว์ปีกจากเจ้าของสัตว์โดยใช้แบบฟอร์มรายละเอียดฐานข้อมูลการสำรวจสัตว์ปีกในการสำรวจรอบที่ผ่านมา ร่วมกับแบบ รก ๑ (ปรับปรุงครั้งที่ ๒) โดยใช้แทน แบบ ศสท.๑ และส่งไปยังสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

๒) สำนักงานปศุสัตว์อำเภอจัดส่งเอกสารข้อมูลดิบที่ได้จากการสำรวจไปยังสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด

๓) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดรายงานตามวิธีการที่ศูนย์สารสนเทศกำหนดลงในระบบอินเตอร์เน็ต

๖.๒ การเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกเชิงรุกด้วยอาการทางคลินิก (Clinical Active Surveillance)

เป้าหมาย : ทุกพื้นที่ / ทุกชนิดสัตว์

การดำเนินการ

๑) อาสาพัฒนาปศุสัตว์/เจ้าพนักงานสัตวบาล/เครือข่ายเฝ้าระวังโรค เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหรือเครือข่ายอื่นซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนด ให้ดำเนินการเฝ้าระวังโรคโดยสอบถามลักษณะอาการสัตว์ปีกจากเจ้าของในระยะ ๒๑ วัน ที่ผ่านมา และเมื่อทราบหรือพบสัตว์ปีกป่วยหรือตายโดยมีลักษณะน่าสงสัยโรคไข้หวัดนกให้ดำเนินการแจ้งสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ เพื่อตรวจสอบ และเก็บตัวอย่างส่งตรวจ

๒) สัตวแพทย์ที่ประจำสำนักงานปศุสัตว์อำเภอทำการตรวจสอบสัตว์ปีกที่ป่วยตายและหากสงสัยโรคไข้หวัดนกตามนิยามโรคไข้หวัดนก กรณีสงสัยว่าป่วย (ข้อ ๒.๑) ให้เก็บตัวอย่างส่งตรวจ (ข้อ ๒.๒)

๒.๑) นิยามโรคใช้หวัดนก กรณีสงสัยว่าป่วย หมายความว่า

๒.๑.๑) สัตว์ปีกที่ถูกเลี้ยงในระบบฟาร์ม มีอัตราการตายอย่างน้อยร้อยละ ๑ ใน ๒ วัน หรือมีอัตราการกินอาหารและน้ำลดลงร้อยละ ๒๐ ใน ๑ วัน หรือ

๒.๑.๒) สัตว์ปีกที่ถูกเลี้ยงแบบหลังบ้าน มีอัตราการตายอย่างน้อยร้อยละ ๕ ใน ๒ วัน

๒.๑.๓) สัตว์ปีกตามข้อ ๒.๑.๑ และ ๒.๑.๒ แสดงอาการอื่นร่วมด้วยดังนี้

(๑) ตายกะทันหัน

(๒) อาการระบบทางเดินหายใจ เช่น หายใจลำบาก หน้าบวม น้ำตาไหล

(๓) อาการทางระบบประสาท เช่น ชัก คอบิด

(๔) ท้องเสีย หรือขนยุ่ง ซึม ไม่กินอาหาร ไขลด ไขรูปร่างผิดปกติ หงอนเหนียงสีคล้ำ หรือหน้าแข้งมีจุดเลือดออก

๒.๒) เก็บตัวอย่างสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีก จำนวน ๒-๕ ตัว ใส่ถุงพลาสติก ๒ ชั้น แล้วมัดปากถุงให้แน่น ส่งที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ประจำภาค/สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติเพื่อตรวจวินิจฉัยโรค

๓) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดรายงานตามแบบ รก ๑. (ปรับปรุงครั้งที่ ๒) ลงในระบบอินเตอร์เน็ต (ทั้งนี้ ให้รายงานในกรณีไม่พบสัตว์ปีกป่วยตายในแต่ละวันด้วย (zero report))

๔) สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ/ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ประจำภาคดำเนินการตรวจวินิจฉัยแยกโรค (Differential Diagnosis) หากไม่ใช่โรคใช้หวัดนกต้องวินิจฉัยด้วยการป่วย/ตายดังกล่าวมีสาเหตุจากอะไร และรายงานผลการตรวจวินิจฉัยโรคลงในอินเตอร์เน็ต

๕) ดำเนินการทำลายสัตว์ปีกและดำเนินการตามมาตรการควบคุมโรคในพื้นที่อย่างเร่งด่วนทันที

๖.๓ การเฝ้าระวังโรคใช้หวัดนกเชิงรุกทางห้องปฏิบัติการ โดยการสุ่มตรวจอุจจาระ (Cloacal Swab)

เป้าหมาย

๑. ทั่วประเทศ

๑.๑ ตามพื้นที่ที่กำหนด (ตามเอกสารแนบ ๕) ให้สุ่มเก็บตัวอย่างทุกหมู่บ้านในตำบลที่กำหนด (๔ หลอด/หมู่บ้าน)

๑.๒ พื้นที่เสี่ยงอื่นๆ เช่นพื้นที่มีนกอพยพ หรือนกประจำถิ่นมาก (๔ หลอด/หมู่บ้าน)

๓. เปิดไล่ทุ่งที่ยังไม่เข้าฟาร์มทุกฝูง (๑๒ หลอด/ฝูง)

การดำเนินการ

๑) สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัย กำหนดแผนการสุ่มตัวอย่างและการส่งตัวอย่าง ให้กับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดภายในพื้นที่

๒) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด กำหนดแผนการสุ่มตัวอย่างภายในจังหวัด ตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีวิธีการเก็บตัวอย่างและส่งตัวอย่างดังนี้

๒.๑ เก็บตัวอย่าง Cloacal swab ใก้พื้นเมืองจำนวน ๕ ตัว/ครัวเรือน (ใส่รวมใน ๑ หลอด VTM) จำนวน ๔ ครัวเรือน/หมู่บ้าน

๒.๒ นำหลอดใส่ในถุงพลาสติก ๒ ชั้น แล้วบรรจุลงในกระติกใส่น้ำแข็ง นำส่งสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ/ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ประจำภาค ภายใน ๔๘ ชั่วโมง

๒.๓ การกำหนดหมายเลขตัวอย่าง กรณีเปิดไล่ทุ่ง ๑ ฝูงหรือใก้พื้นเมือง ๑ ครัวเรือน ให้กำหนดหมายเลขตัวอย่างเดียวกัน (กำหนด ๑ เลข) แล้วให้ระบุหมายเลขตัวอย่างลงในแบบฟอร์มส่งตรวจยังห้องปฏิบัติการและแบบ รก ๑.(ปรับปรุงครั้งที่ ๒) เพื่อนำมารายงานในระบบอินเตอร์เน็ต

๓) การรายงานผลโดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดรายงานผลการเก็บตัวอย่างลงในระบบอินเตอร์เน็ต

๔) กรณีพบผลบวก ให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ ดังนี้

๔.๑) ทำลายสัตว์ปีกในครัวเรือนเลี้ยงสัตว์ปีกนั้น

๔.๒) ใฝ่ระวังรอบจุดเกิดโรค โดย

- ทำ cloacal swab สัตว์ปีกในทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน โดยให้สุ่มตรวจ ๕ ตัว/ครัวเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก (ถ้าเลี้ยงไม่ถึง ๕ ตัว ให้เก็บทุกตัว)

- ทำ cloacal swab โดยสุ่มตรวจทุกหมู่บ้านในระยะ ๕ กิโลเมตรรอบจุดเกิดโรค (หมู่บ้านละ ๔ ตัวอย่าง (๒๐ ตัว))

- ใฝ่ระวังเชิงรุกด้วยอาการทางคลินิกในรัศมี ๑๐ กิโลเมตรรอบจุดเกิดโรคเป็นระยะเวลาอย่างน้อย ๓๐ วัน

๔.๓) สังกัดสัตว์ปีกทุกราย ห้ามการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกในรัศมี ๑๐ กิโลเมตรรอบจุดเกิดโรคระบาดเป็นระยะเลาอย่างน้อย ๓๐ วัน พร้อมเข้มงวดการใช้น้ำยาฆ่าเชื้อในบริเวณดังกล่าว

๕) สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ/ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ประจำภาคดำเนินการตรวจแยกเชื้อไวรัส (Avian influenza หรือ Newcastle disease) และรายงานผลการตรวจวินิจฉัยลงในระบบอินเตอร์เน็ต

๗. การติดตามประเมินผล

สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัย ออกติดตามและประเมินผลการดำเนินงานสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดในพื้นที่ (ตามเอกสารแนบ ๒) และรายงานมายังสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ ภายหลังสิ้นสุดโครงการไม่เกิน ๑๕ วัน

๘. การประเมินจำนวนตัวอย่าง

สสอ.	ประมาณการตัวอย่างไก่พื้นเมือง	ประมาณการตัวอย่างเป็ดไล่ทุ่ง	รวม
๑	๓,๐๘๐	๑๒,๖๐๐	๑๕,๖๘๐
๒	๕๒๐	๑,๒๖๐	๑,๗๘๐
๓	๗๖๐	-	๗๖๐
๔	๑,๔๕๐	-	๑,๔๕๐
๕	๖๘๐	-	๖๘๐
๖	๒,๕๒๐	๑๖,๓๙๒	๑๘,๙๑๒
๗	๔๕๐	๑,๗๑๖	๒,๑๕๖
๘	๒๘๐	-	๒๘๐
๙	๒๘๐	-	๒๘๐
รวม	๑๐,๐๐๐	๓๑,๙๖๘	๔๑,๙๖๘

ประมาณการตัวอย่างไก่พื้นเมือง* = จำนวนตำบล x ๑๐ (จำนวนหมู่บ้าน x ๔ (จำนวนหลอด/หมู่บ้าน))

ประมาณการตัวอย่างเป็ดไล่ทุ่ง** = จำนวนฝูง x ๑๒ (จำนวนหลอด/ฝูง)

เอกสารแนบโครงการ x-ray ๓/๕๐

- เอกสารแนบ ๑ การกำหนดหมายเลขตัวอย่าง (Case Number)
- เอกสารแนบ ๒ การประเมินการดำเนินโครงการ ฯ (สำหรับ สสอ.)
- เอกสารแนบ ๓ แบบรายงานผลการตรวจวินิจฉัย (สำหรับห้องปฏิบัติการตรวจวินิจฉัย)
- เอกสารแนบ ๔ แบบรายงาน รก ๑. (ปรับปรุงครั้งที่ ๒)
- เอกสารแนบ ๕ พื้นที่ที่ถูกกำหนดให้สุ่มเก็บตัวอย่างไก่พื้นเมือง

การกำหนดหมายเลขตัวอย่าง (Case Number)

1.หมายเลขตัวอย่างถูกกำหนดโดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด

2.หมายเลขตัวอย่างประกอบด้วยตัวเลข 5 ชุด ดังนี้

1 2 3 4 5

X YY - X XX XXXXX (ห้องปฏิบัติการ/พ.ศ. - สสอ./จังหวัด/Running Number)

X (1) = หมายเลขห้องปฏิบัติการ โดยกำหนดดังนี้

1- สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

2- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออก (ชลบุรี)

3- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (สุรินทร์)

4- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (ขอนแก่น)

5- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนบน (ลำปาง)

6- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง (พิษณุโลก)

7- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันตก (ราชบุรี)

8- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคใต้ (นครศรีธรรมราช)

YY (2) = ปี พ.ศ. เช่น 48

X (3) = สำนักสัตวศาสตร์สัตว์และสุขอนามัย

XX (4) = ลำดับของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ภายในสำนักงานปศุสัตว์เขต

XXXXX (5) = Running Number (กำหนดโดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)

การประเมิน
การดำเนินโครงการรณรงค์ค้นหาโรคไข้หวัดนกแบบบูรณาการ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๐
ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด.....

ที่	หัวข้อการประเมิน	คะแนนที่ได้ (เต็ม ๑๐ คะแนน)	สิ่งที่ต้องปรับปรุง
๑.	การประชุมวางแผนการดำเนินงาน ภายใน จังหวัด ๑.๑ มีการวางแผนการดำเนินงานที่เป็น ระบบ และครอบคลุมทุกพื้นที่ ๑.๒ มีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นภายใน จังหวัด เพื่อสร้างเครือข่ายในการดำเนินงาน คะแนน	
๒.	ความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน ๒.๑ มีความตั้งใจในการดำเนินงานของ เจ้าหน้าที่ในทุกระดับ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ไม่ให้มีโรคไข้หวัดนกแฝงตัวอยู่ในพื้นที่ คะแนน	
๓.	ความครอบคลุมของพื้นที่ในการเก็บตัวอย่าง และกลุ่มประชากรสัตว์ปีกที่กำหนด ๓.๑ มีการสำรวจอาการป่วยของสัตว์ปีกได้ ครอบคลุมทุกพื้นที่ ๓.๒ มีการสุ่มเก็บตัวอย่างเปิด-ห่าน ไส้ทุ่ง และไก่พื้นเมือง/ไกชน ได้ตามแผน คะแนน	
๔.	คุณภาพของตัวอย่าง ๔.๑ มีการเก็บตัวอย่างที่มีคุณภาพ และ ถูกต้องตามหลักวิชาการ ๔.๒ มีการส่งตัวอย่างตรวจที่มีคุณภาพ คะแนน	

แบบสรุปผลการประเมิน

การดำเนินโครงการรณรงค์ค้นหาโรคไข้หวัดนกแบบบูรณาการ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๐
ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดภายในสำนักสัตวศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่.....

จังหวัด	๑.การประชุม วางแผนการ ดำเนินงาน ภายใน จังหวัด (คะแนนเต็ม ๑๐)	๒.ความ มุ่งมั่นในการ ดำเนินงาน (คะแนนเต็ม ๑๐)	๓.ความ ครอบคลุม ของพื้นที่ใน การเก็บ ตัวอย่าง และ กลุ่ม ประชากร สัตว์ปีกที่ กำหนด (คะแนนเต็ม ๑๐)	๔.คุณภาพ ของตัวอย่าง (คะแนนเต็ม ๑๐)	รวมคะแนน
๑.จังหวัด.....
๒.จังหวัด.....
๓.จังหวัด.....
๔.จังหวัด.....
๕.จังหวัด.....
๖.จังหวัด.....
๗.จังหวัด.....
๘.จังหวัด.....
๙.จังหวัด.....
๑๐.จังหวัด.....

แบบสรุปปัญหาและอุปสรรค
ในการดำเนินโครงการรณรงค์ค้นหาโรคไข้หวัดนกแบบบูรณาการ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๐
ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ภายในสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่.....

ที่	ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑.		
๒.		
๓.		
๔.		
๕.		

